

НЕ ЗАБРАВЯЙТЕ, НО НЕ ОТМЪЩАВАЙТЕ!

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 18 • год. ХСVII • 28 септември 2018 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

АВРЕН – ЖИВАТА ТРАКИЙСКА ПАМЕТ

Националният женски тракийски събор в родопското село бе под почетния патронаж на вицепрезидента на Република България Илияна Йотова

Тазгодишният Национален тракийски събор-поклонение в Крумовградското село Аврен бе на 22 септември – Денят на независимостта. Всички авренци и гостите – крумовградчани и тракийци от цялата страна не пропуснаха да си честитят този празник, отбелязващ извоюваната независимост преди 110 години. „Дати като днешната поставят на непрекъснато изпитание държавници и политици. Нужни са свободни и активни хора, които водят България напред. Силна държава се гради със силни хора, силни и работещи институции.“, заяви в своето слово вицепрезидентът на Република България Илияна Йотова, под чийто патронаж се провеждат честванията на 85 годишнината на Тракийския женски съюз и събор-поклонение, в който почитаме паметта на 42-те жени, девойки и деца от с. Манастир, посечени в местността Мъгленик през 1913 г. Съборът се организира от Община Крумовград, Съюза на тракийските дружества в България, Тракийския женски съюз в България, тракийско дружество „Тракия – 1922“ – Крумовград и кметството на с. Аврен.

Поклонението започна със заупокойна молитва в памет на жертвите от 1913–1914 г, отслужена от отец Георги. Тържеството бе открито от кмета на

село Аврен Милена Алекова, която изрази задоволството, че съборът е израз на почитта към миналото, а само като съхраняваме миналото и пазим традициите, ще вървим напред към бъдещето.

Кметът на Крумовград Себихан Мехмед посрещна всички с „добре дошли“ на женския тракийски събор. Женски, защото жени са загинали, женски, защото жената е която обгрижва всичко, тя е майка, тя е началото. Това, което ни води тука е да се поклоним пред невинните жертви от 1913 г. Позволете ми като майка, като кмет на Община Крумовград да на-

права дълбок поклон пред невинните жертви с пожелание никога това да не се случва в нашата страна.

Председателят на СТДБ Красимир Преманов благодари на вицепрезидента Илияна Йотова, че по патронажа над това значително събитие, в което има минало, има настояще, но има и бъдеще. Ние го организираме заедно с община Крумовград и Тракийския женски съюз и то е важно, защото историята излъчва за нас мъдрост и поуки. Ако се върнем назад, ще видим много трагедии, особено на тракийските българи, на тракийските жени

и деца, има много мъка и много сълзи, но те, мъчениците, са ни завещали да не забравяме за тях, защото за днешна България, в която живеем, са дадени страшно много жертви. Тези жертви изискват от нас да установим силно настояще и бъдеще, да оцелее България.

Иванка Мечева – съпредседател на Тракийския женски съюз в България: в своето слово разказа как е запазена у тракийци паметта за трагедията на 42-те жени и деца от с. Манастир през 1913 г., как бе посроен паметникът в с. Аврен, за което голяма заслуга има основателката на Тракийския женски съюз журналистката и писателката Мара Михайлова, а също така ораторката проследи накратко и историята на тракийското женско движение. (Словото ѝ ще бъде поместено в следващия брой на вестника)

Председателят на парламентарната група „БСП за България“ Корнелия Нинава се обърна към тракийци: „Приемете нашето уважение, че почитате паметта на предците си, приемете нашия поздрав че съхранявате и предавате традициите върху деца и внуци. Върху вашите семейства тежи една несправедливост. Надявам се всички институции, всички политици да се обединим, за да я поправим и да получим обещанията за претърпените загуби. Миналата седмица внесохме закон в Народното събрание за правото на тракийци от Беломорска Тракия да предявяват своите искания за обещания безсрочно. Призовавам всички колеги да загърбим партийните си различия и да се обединим в тази кауза, да помогнем на нашите сънародници, на наследниците на горди тракийци, за бъдеще справедливо обещание. Нека бъдем единни в това.

„Такава е българската история – често великите дати се редуват с дати на погроми и мъченичество.

Продължава на 2-а стр.

БЪЛГАРСКИ ПОЩИ
открива абонаментната
кампания за 2019 г.

ПОБЪРЗАЙТЕ!
НЕ ЧАКАЙТЕ
ПОСЛЕДНИЯ СРОК.
„ТРАКИЯ“ Е ВАШИЯТ
ВЕСТНИК.

Каталоген номер 759.

АБОНИРАЙТЕ СЕ!

Вицепрезидентът в Одрин:

СИЛАТА НА ЕДИН
НАРОД Е В ПАМЕТА
ЗА НЕГОВАТА ИСТОРИЯ

„Силата на един народ е в паметта за неговата история. Тук, на Балканите, сме преживели доста конфликти, но сме научили най-важното – как да живеем заедно, как да уважаваме миналото си и да го предаваме на идните поколения. Едновременно с това сме отправили поглед към бъдещето и си подаваме ръце в името на децата ни“.

Продължава на 3-а стр.

Левицата предлага неограничен срок за обезщетяване на тракийските бежанци

Предложение за промяна в Закона за земеделските земи, свързано с обезщетенията на тракийските бежанци, внесеха депутати от БСП. Те предлагат срокът за обезщетение да бъде неограничен. Това обяви на брифинг в НС народният представител от левицата доц. Георги Йорданов на 19 септември т.г. Той припомни, че това са наследниците на хората, които са подложени на нечовешки геноцид в годините между 1913–1920 г. и 1941–1944 г. Толкова време, след като са изгонени от родните си места, те все още не са възмездени справедливо, подчерта Йорданов.

През 1964 г. е сключено споразумение между Гърция и България, при което, нашата страна признава исканията на гръц-

ката страна, калкулират се репарациите от Втората световна война, които страната ни плаща чрез имотите на българските бежанци. Тя заплаща част от тези имоти до 1986 г. и след това през 2007 г. Има много хора, които за съжаление, не са успели да подготвят документите си, разказа социалистът. Доц. Йорданов обясни, че в сегашните промени социалистите са предложили срокът за обезщетяване на наследниците на бежанците да бъде неограничен и всеки, който има доказателства, да може да предяви своите претенции, без да бъде ограничаван.

ОСМИ ОБЩОУКРАИНСКИ БЪЛГАРСКИ СЪБОР

На 15 септември т.г. в област Одеса вице-премиерът Валери Симеонов откри VIII Общоевропейски български събор. Съборът води своето начало от 1998 г. и се провежда под патронажа на Асоциацията на българите в Украйна (АБУ), която е най-голямата българска неправителствена общоевропейска организация, работеща за запазване и развитие на българските традиции в съвременните украински земи и поддържаща ползотворно сътрудничество със Съюза на тракийските дружества в България. Съборът е главното социално и културно събитие на българска общност в Украйна. Участие в него взеха представители на българската и украинската официална власт. Съборът беше организиран в рамките на честването на 25-годишния юбилей на Асоциацията на българите в Украйна. Художествени колективи от Украйна, Молдова и България изнесоха богата концертна програма. Участниците и гостите имаха възможността да се насладят и на изпълненията на Валя Балканска.

Председателят на СТДБ Красимир Премянов приветства участниците в събора

По покана на Антон Киссе – народен депутат на Украйна и президент на АБУ в събора участва и Красимир Премянов – председател на СТДБ. В обръщението си пред участниците в VIII Общоевропейски български събор председателят на СТДБ заяви:

Уважаеми г-н Киссе, уважаеми българци, уважаеми гости,

Като председател на Съюза на тракийските дружества в България за мен беше чест да приема поканата за участие в днешния Общоевропейски български събор, който се провежда под патронажа

на Асоциацията на българите в Украйна, утвърдила се през годините като най-голямата българска неправителствена общоевропейска организация, работеща целенасочено за консолидиране на българската диаспора, за възраждане и развитие на майчиния език, за приобщаване на младото поколение към културните и исторически ценности на българския народ. Съюзът на тракийските дружества в България високо цени ползотворното сътрудничество с Асоциацията на българите в Украйна. Приемете моите и на Централното ръководство на СТДБ поздрав по повод на днешния събор, който има за

цел да съхрани историческа памет и българския дух, които са оцелели през годините, макар и по силата на чужда воля, далеч от географските граници на България. Докато децата ви пеят българските народни песни, рецитират българските поети, танцуват кръшното българско хоро и честват българските народни празници, българският дух ще е жив за следващите поколения. Нека днешният събор, който благодарение на Асоциацията на българите в Украйна под председателството на г-н Киссе, години наред се отбелязва традиционно, се превърне в поредният пример за родолюбие и здравите православни славянски корени на българите в Украйна!

Нека заедно да изграждаме нашето по-добро бъдеще, да съхраним нашето минало и да го предаваме на деца и внуци, да развиваме сътрудничеството между братските православни народи на България и Украйна.

АВРЕН – ЖИВАТА ТРАКИЙСКА...

Продължение от 1-а стр.

Опиянението от свободата и независимостта е заедно с преклонението пред тези 42 невинно жертви убити, и едновременно с това е подвигът на тракийката, която носи в себе си най-ценното – да предава безпределната любов към род и родина в поколенията, да възплъти тази любов в песни, в разкази и затова от сърце желая честит рожден ден на вашия съюз, който е на цели 85 години“, заяви в словото си вицепрезидентът Илияна Йотова. Тя припомни думите на президента Радев, че случилото се с тракийските българи е горчив урок, който трябва да се помни. Ние много добре знаем, че колелото назад не може да се върне, но искаме справедливост, затова задно със всички колеги независимо от цвят и политика нека направим така както настояваме отново да заработи българо-

турската смесена комисия, която беше по имуществените въпроси. Поставих тази тема пред нашите колеги в Одрин само преди броени дни. Този път нека направим нова комисия не от чиновници, а от сърцати хора, от родолюбци, за да възтържествува справедливостта. С едноминутно мълчание бе почетена паметта на жертвите от 1913 г. На паметника бяха поднесени много венци и цветя. На площада се състоя концерт, в който участваха сборен хор от селата Аврен, Малък девисил, Девисилово и Егрек, детският танцов състав „Изворче“ от Крумовград и танцовият ансамбъл „Златна Тракия“ към тракийско дружество „Георги Сапунаров“ и читалище „Тракия“ – Хасково. В събора участваха представители на тракийски дружества от цялата страна.

Дълго ще се помнят и няколкото дипломи в хорото, в което се хванаха и много голямо.

ПРЕЗИДЕНТЪТ ОПРЕДЕЛИ НАЦИОНАЛНИЯ СЪБОР НА ЗАПАСНОТО ВОЙНСТВО И КАТО СИЛЕН ЗОВ ЗА ОБЕДИНЕНИЕ

С приемане на почетния строй на военноръководните от 61-ва механизирена бригада – Казанлък, от президента и върховен главнокомандващ Въоръжените сили ген. Румен Радев и тържествено посрещане на знамената на организациите на СОСЗР започна Първият национален събор на запасното войнство в Казанлък. Той, както посочи председателят на СОСЗР генерал от запаса Златан Стойков е посветен на 140 години от Освобождението на България и създаването на Българската земска войска, 100 години от края на Първата световна война и 110 години от създаването на Съюза на запасните офицери. С едноминутно мълчание близо 1500 участници почетоха паметта на загиналите и починалите български воители.

Всички вие, подчерта в приветствието си слово президентът сте служили вярно и достойно на родината. Вашият принос за патриотичното възпитание на младите поколения е от изключителна важност, каза той, обръщайки се към запасните и резервистите. Държавният глава определи събора като уникално събитие и силен зов за обединение на запасното войнство и българите, като цяло. В словото той подчерта, че Родината има все по-голяма нужда от хора, за които понятията чест, дълг, достойнство, морал и себеподчиненост не са просто красиви фрази, зад които се прикриват корупционни интереси. Румен Радев подчерта, че независимо от политическите превратности запасното войнство винаги е служило вярно и достойно на родината. СТДБ бе представен на събора от члена на Централното ръководство Кирил Йорданов и посланик Любен Шопов.

Съборът продължи два дни с различни прояви – награждаване на от-

личили се членове на Съюза, демонстрации на военни техники, скокове с парашут, посещения на военните формирования в Казанлък, различни състезания, специализирани изложби. Имаше и курбан чорба.

Председателят на СТДБ Красимир Премянов изпрати поздравителен адрес, в който се казва:

Позволете ми от името на Върховния комитет на СТДБ и лично от мое име да пожелая успех на внушителното мероприятие, призовано да демонстрира традициите от миналото и днешната боеспособност на българската армия и запасното войнство! Плодотворното сътрудничество между Съюза на тракийските дружества в България и Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва, като водещи обществено-патриотични организации у нас дава своя принос за запазване на историческата истина, традициите и интересите на техните членове.

Пожелаваме ви от сърце здраве и успехи във всички начинания – за благо и бъдещето на нашата Родина Република България!

ИЛИЯНА ЙОТОВА,
вицепрезидент на
Република България:

„Различни са децата на тракийци. Другите деца слушат приказки за принцеси и принцове, децата на тракийци слушат други разкази и други приказки – за кървавите бежански кервани и това се запечатва в тяхната памет. Много пъти сме казвали с президента Радев и тази вечер ще го кажа, че последователна

наша политика е обещанието на тракийските бежанци и няма да спрем да настояваме с това. На всички нива и на всички срещи, включително и на тия, на които утре ще присъствам, било на публичните и на по-протоколните ние настояваме да се възстанови българо-турската смесена комисия по нерешените проблеми. Има какво още да се прави там и този, който смята, че въпросът веднъж завинаги е заличен, не бива да мисли така, защото комисията нито е прекъсната, нито е свършила работата си, тя е някъде по средата и трябва да продължи своята работа.“

Свиленград, 14 септември 2018 г.

• Тържеството в двора на църквата „Св.Влч. Георги“

ПОЗДРАВИТЕЛЕН АДРЕС

от Съюза на тракийските дружества в България

Уважаема гости, читалищни дейци и съмишленици,

Приемете моите и на ръководството на Съюза на тракийските дружества в България най-искрени поздравления по случай 10 годишния юбилей от създаването на читалище „Просвета“ в гр. Одрин. Читалището е уникална за България институция, която през годините е съхранила българщината. Съюзът на тракийските дружества в България високо цени дейносттата поддържане огъня на знанието, за обогатяването на духовния и културен живот, за съхраняване и развиване на българските традиции и обичаи от читалище „Просвета“.

Днешният юбилей е свързан с откриването на нова сграда, което е признание за всички Вас – читалищни дейатели и съмишленици, които със своя всеотдаен труд и дарения съдействат за съхраняването на българския дух и националната идентичност. Поднасям дълбокото си уважение към хората, свързали житейския си път с читалище „Просвета“ в гр. Свиленград и Одрин, които самоотвержено са прегърнали мисията да бъдат съвременни будители. Специално внимание заслужава приносът на екипа на Българското генерално консулство в гр. Одрин, на г-н Г. Манолов – кмет на Свиленград и на проф. Стоян Денчев. Благодарение на тяхната инициативност чества 10 годишен юбилей на един духовен храм, чиято нова сграда откриваме днес.

Поднасям поздравления и на г-жа Мария Чакърък. Нейната упорита работа е еталон за родолюбие, а нейната всеотдайност – пример за подражание!

Пожелавам здраве, много творчески идеи и успехи в благородното читалищно дело!

Честит юбилей! Красимир Премянов, председател на СТДБ

• Краснодар Беломорски връчва тракийското отличие на кмета Георги Манолов

• На естрадата в двора на църквата „Св. Константин и Елена“

• Духов оркестър откри концерта в Свиленград

СИЛАТА НА ЕДИН НАРОД Е В ПАМЕТТА...

С тези думи в двора на българската православна църква „Св. Вмчк Георги“ в Одрин вицепрезидентът Илияна Йотова се да отбележат два знакови юбилея. Българското читалище „Просвета“ към църквата „Св. Георги“ чества 10 години от създаването си, а българската православна църква „Св. св. Константин и Елена“ отбелязва 10 години от възстановяването си.

„Да построиш духовен храм, където се стича мало и голямо, за да се просвещава и да пази традициите – това е пример за родолюбиво дело“, заяви вицепрезидентът и поднесе своите благодарности за дейността на фамилията Чакърък, която поддържа българския дух жив. Илияна Йотова специално поздрави за създаването на първия клон на читалище извън границите на България инициативния комитет.

„Когато има мир и добросъседство, всичко се постига“, отбелязва вицепрезидентът. По думите и хората от двете страни на границата доказват, че могат да имат успешни съвместни проекти за доброто на всички. „Убедена съм, че всеки проблем може да бъде решен,

когато има диалог и активна работа“, подчерта Илияна Йотова. „Тук в дълг са институциите от двете страни на границата. Все още стои въпросът с обезщетенията на тракийските бежанци. Но съм сигурна, че съвместната българо-турска комисия скоро ще заработи активно, за да се постигне справедливост и решения, които не ошечават никого. Да следваме благородния и мъдър завет на дедите ни тракийци: „Не забравяйте, но не отмъщавайте“, заяви вицепрезидентът.

На тържеството в двора на църквата „Св.вмчк. Георги“ бяха председателят на Комисията по културата и медиите в НС Вежди Рашидов, народният представител Димитър Лазаров, извънредният и пълномощен посланик на България в Турция Надежда Нейнски, заместник-министърът на образованието и науката Деница Сачева, областните управители на Ямбол Димитър Иванов и на Хасково Станислав Дечев, ректорът на УниБИТ проф. д-кон.н. Стоян Денчев – почетен председател на Съюза на народните читалища в България, Николай Дойнов – председател на Съюза на народните читалища, представители на

Българската църковна община в Истанбул, представители на местните и регионални власти от двете страни на българо-турската граница, представители на СТДБ, свещеници. Домакин на честванията е Генералното консулство на България в Одрин. Тук бяха генералните консули в Одрин Васил Вълчев и в Истанбул Ангел Ангелов. За тържеството дойдоха и големи групи тракийци от Хасково, Харманли, Свиленград и др. От името на СТДБ на библиотеката на читалището бяха подарени най-новите издания на тракийска тематика.

В двора на църквата вицепрезидентът Илияна Йотова и кметът на Одрин Реджеп Гюркан засадиха дърво – магнолия – дар от Балчишката църква, осигурено от Съюза на народните читалища в България. Представители на българските и турските официални власти прерязаха лентата на новосъздадената мултифункционална сграда на читалището.

След официалното откриване на сградата на българското читалище „Просвета“ в двора на църквата „Св. Георги“, празникът се пренесе по улиците. Там дефилираха фолклорни състави от Любимец, Елхово,

Одрин, Свиленград. Шумното шествие увлече със себе си хиляди местни хора, които продължиха да празнуват заедно и в двора на старата българска църква „Св.Св.Константин и Елена“. Там празничният ден продължи на сцената, а за здраве и успех бе раздаден курбан.

В Академия по изкуствата „Сезай Ърмак“ вицепрезидентът разговаря с деца и родители от неделния курс по български език в град Одрин и с представители на изселническите дружества в Турция.

По-рано Илияна Йотова проведе срещи с представители на регионалните и местните власти в Република Турция, на които бяха обсъдени въпроси от двустранен характер, както и по-глобални теми като мигрантската криза. При разговорите си вицепрезидентът настоя за възстановяване работата на съвместната българо-турска комисия по нерешените въпроси. Фиали от Рогозенското съкровище Илияна Йотова подари на областния управител Гюнай Йоздемир и кмета на Одрин Реджеп Гюркан.

Ден по-рано вицепрезидентът на България Илияна Йотова присъства на отбелязването на

юбилея на читалище „Просвета“ в Одрин, което е първото извън пределите на страната. В салона на читалище „Просвета – 1870“ в Свиленград се състоя тържествен концерт по случай юбилея. Тук дойдоха и народните представители Георги Станков и Никола Динков, зам. министър на образованието и науката Деница Сачева, областният управител на Хасково Станислав Дечев, Краснодар Беломорски – зам. председател на СТДБ и др. Най-активно участите в тържеството взе почетният председател на на Съюза на народните читалища в България проф. Стоян Денчев, по чието предложение е създадено читалището ни в Одрин. Той раздаде награди на всички читалищни дейци и общественици, които имат принос към създаването на първото българско читалище извън границите ни. За пътя, който измина читалището в Одрин, говори и кметът на община Свиленград инж. Георги Манолов. Краснодар Беломорски връчи на кмета златен плакет „100 години организирано тракийско движение“, с който е удостоен от Централното ръководство на СТДБ.

В своето слово вицепрезидентът Илияна Йотова припомни, че читалището „Просвета 1870“ в Свиленград е връстник на българската независима църква и на Българската екзархия и изгрява като слънце преди около 150 години. Колко воля и дух трябва да има у един народ да запази читалището си толкова години. Читалище е непроведима дума на други езици и няма еквивалент, това е чисто българска институция. И призова: „Елате в читалище „Просвета – 1870“ в Свиленград, за да видите как се коват национални идеали и как се защитава българския дух.“

Концертът бе открит от духовият оркестър „К. Манов“ с диригент Васил Василев, който е и председател на Свиленградското читалище, в него участваха самодейци от двете читалища. Много аплодисменти събраха клубът по танци „Тракия“ при читалище „Просвета“ в Одрин. Половин час преди концерта бе открита изложба от рисунки техника Ебру на Клуба по рисуване в Одринското читалище, ръководен от Мария Чакърък, и фотографии от „Вечерта на китарите – от бряг до бряг“ на клуба по фотография. Преди концерта Йотова се среща с кмета на Свиленградската община инж. Георги Манолов.

ДОЦ. Д-Р ГЕОРГИ МИТРИНОВ

Скъпи славейновци и гости на Славейно,

Отново сме се събрали днес, да отбележим годишнината от Илинденско-Преображенското въстание от 1903 г. и да почетем паметта на нашите предци, които активно се включиха в борбите за освобождението на нашия край от османско владичество. Традиция с 90-годишна история! Тук, на това знаково за някогашните карлуковци и за днешните славейновци място,

називаемо Поляната, през 1928 г. за пръв път се отбелязва годишнина от Илинденско-Преображенското въстание – 25-годишнината. На

трибуната присъстват куп гости с безспорно и спорно минало, свързано с участието им в борбите за национално освобождение. Присъства и войводата Пею Шишманов, който не е бил многословен, но поканен да се изкаже, изрича следните няколко изречения, по спомени на съвременници: „Такова беше времето. Трябваше да се работи. Направихме каквото можахме“. Кратко, точно и ясно, без дълги тиради, с които да обяснява тогавашната политическа ситуация, да изтъква своята роля в борбата и т.н.

От тогава, кога последователно, кога с кратки прекъсвания, честването на годишнината се отбелязва и с годините се утвърждава като общоселски събор, измествайки патронния празник на местната черква „Св. Пророк Илия“ – Илинден. Някой ще каже: „И какво толкова? Всяка година повтаряте все едно и също – Пею Шишманов, Колю Шишманов, революционната борба“. На това бих отговорил така. Да, повтаряме едни и същи неща, но е нужно да ги повтаряме ежегодно, ежедневно, ежечасно, особено в днешното време, защото те са показателни за нашата същност като народ. Защото освен изникналите през годините в поново време и утвърдили се вече в нашия край събори на смялания фасул, на момчиловското кисело мляко, на нареченския патетник, на гелското надсвирване, които са притегателни за местни и за гости, има и събори като славейновския. Нашият събор заема специално място сред другите подобни прояви. На него ние не сравняваме, а и не смесваме свободата със салама, както се пее в една песен на популярен наш водещ на телевизионно предаване. Защото ако днес съществуваме като свободни българи, то е и заради саможертвата на нашите предци, които дръзнаха да се изправят с оръжие в ръка, наред със своите събратя от други краища на българската етническа територия, останали извън рамките на освободеното отечество, срещу една цяла империя. И тук ще изброя някои важни факти от участието на нашите предци в тези борби:

1. През пролетта на 1902 г. в Чепеларе пристига идеологът на борбата за освобождение на българите от Македония и Тракия Гоце Делчев, с цел да се преодолее раз-

ПРАВОТО ДА СЕ НАРЕЧЕМ СЛАВЕЙНОВЦИ

рухата в местната революционна организация в Среднородопието след недалновидното ръководство на върховистки-

те ръководители Вълчо Сарафов и Константин (Вълчо) Антонов – Сеченката. И Гоце Делчев прави своя правилен избор – за ръководител е определен учителят Пею Шишманов от с. Карлуково. Забележете, само за 1 година

революционната организация в Ахъчелебийско е преобразена. Населението отново е обнадено и се включва активно в дейността й, въпреки липсата на оръжие, а и на събраните и изпратени вече за него пари, потънали в нечий каси и джобове.

2. Село Карлуково се превръща в революционен център за пример. Няма революционен деец, посетил селото, който да не е изказал възхитата си от стройната организация, която е царяла тук. Във времето на всеобщ български подем в една огромна територия от Македония до Странджа, съпроводен и с множество афери, вследствие на предателства (да си припомним и Левочевската афера в Среднородопието, при която кметът на с. Левочево предава на турските власти Тодор Хвойнев и неговите другари), Карлуково е сред малкото села не допуснали предателство, което говори за сплотеността и за високия морал на местните революционни дейатели, както и на цялото население.

3. Несъмнено трябва да се изтъкне саможертвата на знаменасеца на районната чета Колю Шишманов, който през пролетта на 1904 г. ранен в сражение с турска войска, се самоубива, за да не попадне във вражески ръце. И след това сплотеността на карлуковци и твърдата им решимост да спасят селото и революционната организация от провал.

4. На конгреса на Петрова нива в Странджа проведен в края на юни 1903 г., е взето решение в Ахъчелебийско да не се вдига въоръжено въстание, поради липса на въоръжение, а и заради малобройността на българското християнско население. Местните чети в разгара на въстанието, разположени в българска територия, са пленени и разоръжени от български погра-

нични военни подразделения. Но с това не приключва тяхното участие във въстанието. Във връзка с избухването му по Кръстовден в Серския революционен окръг, с писмо от 23 септември 1903 г. ЦК на ВМОРО нарежда на войводата Пею Шишманов да сформира нова чета, с която да бомбардира митницата в местността Каракулас. През нощта на 31 октомври четата извършва нападението. В разгорялото се сражение загива четникът Яню Драгнев от с. Петково.

5. В навечерието на Балканската война (1912-1913 г.) в пункта в гр. Пловдив, където се зачисляват доброволци за участие в скорошните военни действия, се случва нещо невиджано. Пристигат под строй голяма група доброволци от с. Карлуково, Ахъчелебийско със свой командир и със свое знаме, които искат да се включат като отделно доброволческо подразделение в българското опълчение. След дълги перипетии това се осъществява и част тях оформят взвод към Четвърта погранична рота на 21-и пехотен средногорски полк с командир Пею Шишманов. Включват

се активно във военните действия, освобождават селищата по поречието на р. Малка Арда, в Бялизворско и Ксантийско, за да стигнат до гр. Гюмюрджина, където четата е разформирана. Те освобождават и Даръдере (дн. Златоград), макар златоградци да не признават това освобождение, защото не било извършено от редовна войска част. Ние великодушно приемаме каприза им да избират кой и кога ги е освободил, щом за тях това е важно.

6. И още един голям принос е този по спасяването на среднородопските християнски села от разорението, което изживяват нашите събратя в Източна и Западна Тракия през Междусъюзническата война от 1913 г. Тогава карлуковската и чокмановската чета, както и войсковото подразделение от 300 матроса на капитан-лейтенант Ангел Димитров, родом от с. Арда, организира отбраната на селата по горното поречие на р. Арда, възпират многобройния башибозук, напирал от изток (Ардинско) и от юг (Ксантийско и Драмско). Във времето, в което даръдери

(златоградчани) са стигнали чак до Чепеларе в своя бяг, а устовци и райковци са също на север от Рожен, отатък старата граница; когато петковци с целия си добитък са се преселили в местността Иноглово, карлуковци остават на своя пост. Голяма част от годното да носи оръжие мъжко население е по фронтовете и дори невръстни юноши се записват в карлуковската чета, която успява да възпре башибозука, съсредоточен в района на с. Ак бунар (дн. Бял извор, Ардинско), до идването на редовна бъл-

гарска войска. Това са едва няколко щриха от богата революционна история на Карлуково, които обаче ни дават право да се гордеем с нашите предци – герои в една велика епопея. И ако отдаваме почит на тях, не можем да не отдадем дължимото и на летописците

на тази славна история, защото знайно е, че „историята се пише с кръв“, но ако не бъде увековечена, тя се забравя. Благодарение на нашите краеведи и прекрасни изследователи на революционната история на Карлуково и на Ахъчелебийско като цяло – народният учител Петко Карапетков и неговият достоен следовник д-р Стефан Илчевски – ние имаме летопис на славните революционни времена. Тук му е мястото да припомним думите на краеведа Стефан Илчевски, според когото времето на провеждане на събора в Славейно трябва да е и време за равностойност на всеки един от нас, потомците на ония славни люде, загърбили собственото си добруване и благоуване в името на свободата, с какво ние сме достойни да носим името славейновец в днешното време, при днешните реалности, и с какво всеки от нас допринася нашата славна история да има достойно продължение, а да не се превърне в една приказка с легендарен оттенък в потънала в прах книга. Доколко ние сме запазили добродетелите

на нашите славни предци? Това, че присъстваме сега тук, дава частичен отговор на въпроса, но тепърва трябва още много да доказваме с действията си, че сме наречем славейновци. Накрая ще завърша с едно четиристишие на големия български поет Атанас Далчев, което гласи: „Всички паднали за свободата гдето и да е, са наши братя, пак по кръв, но само че пролята“.

Това е тема за размисъл. Благодаря ви за вниманието.

4 август 2018 г., с. Славейно

Четата на Пею Шишманов

СТОЯН РАЙЧЕВСКИ

Илинденско-Преображенското въстание през 1903 г. е въстание на българите в Македония и Одринска Тракия, подкрепено на места и от представители на други народности, които искат да отхвърлят османската власт. По своя характер то е българско въстание – продължение на българската

национална революция – неин пореден и то най-висок връх през последния век и половина от новата българска история. Като казваме най-висок, имаме предвид: 1. Априлското въстание през 1876 г., 2. Участието на българите като доброволци и опълченци в освободителната Руско-турска война 1877–1878 г. 3. Последвалото Кресненско-Разложко въстание през есента на 1878 г. 4. Съединението на Княжество България с Източна Румелия през 1885 г. Няколко са признаците, които доказват по безспорен начин българският характер на Илинденско-Преображенското въстание през 1903 г. Ще се спрем накратко на няколко от основните:

1. Етническата територия

Илинденско-Преображенското въстание се организира, избухва и развива в безспорна българска етническа територия в Одринска Тракия и Македония, международно призната за такава с два официални акта, никога не оспорвани от съвременниците: Първият от тях е Ферманът за учредяване на самостоятелна българска черква – Българската екзархия от 1870 г. а вторият – Решенията на Цариградската посланическа конференция от 1876 г. Най-силните изяви на въстанието, т.е. районите, където то е най-масово и са станали най-много сражения с турската войска и башибозук, и са дадени са най-много жертви, и където се установява реална революционна власт, макар и временна, са именно на територии с най-компактно българско население, каквито в Одринска Тракия са Малкотърновско, Лозенградско и Бунархисарско, а в Македония – Битолският революционен окръг и др.

2. Организацията, подготовката и осъществяване на въстанието

Въстанието в Македония и Одринска Тракия се подготвя и ръководи от една революционна организация, обща за Одринска Тракия и Македония, Вътрешната Македоно-Одринска революционна организация (ВМОРО), създадена през 1893 г. в Солунската българска гимназия от българи, с първо уставно име, така, както е записано в първия ѝ устав, е **Български Македоно-Одрински Революционни комитети** (БМОРК), а по-късно – Тайна Македоно-Одринска Революционна Организация (ТМОРО). Основателите на ВМОРО използват като образец устава

на БРЦК, издаден през 1872 г. без да го заимстват напълно. За това свидетелства казаното от Даме Груев: „Помежду си се сгрупирахме заедно и създадохме правилник-устав. Така

беше изработен тоя устав по образец на революционната организация в България преди Освобождението.“ „Основно изучихме Раковски, Левски и Ботев, най-големите вдъхновители на нашите идеи за свобода на нашия народ в Македония и Одринско“ – заявява във връзка с това друг деец на организацията Русински.

Всички ръководители на организацията са представители на българската интелигенция, учители, офицери и подофицери в Българската армия. Те произхождат от цялата българска етническа територия и разбират главно от Македония и Одринска Тракия, българи по народност, и което е по-важно, самоопределящи се като българи и заявяващи се като такива. Съзнателно ще спомена и Гоце Делчев с неговата крилата фраза „като сме си българи“, защото искам да обърна внимание, че ръководните дейци на организацията, независимо, къде са били родени те – в Македония или в Одринска Тракия, те не делят двете области, гледат на тях като единна революционна територия, която разделят на революционни окръзи не по народностен, а по географски и тактически съображения. И всеки един от тях има грижата или поема задачите за цялата територия. Така например македонският българин Гоце Делчев в подготовката на Илинденско-Преображенското въстание лично обхожда Одринска Тракия, посещавайки десетки селища като в някои от тях престоява по 3-4 и повече дни.

С организационна цел през 1900 г. Гоце Делев посещава следните по-значими селища в Одринска Тракия: Малко Търново, където той е придружаван от Лазар Маджаров и Стоян Лазов, и се среща с местния околийски комитет с председател Ст. Добрев. От там заминава за Лозенградско и се среща с комитетите в селата Дерекьой, Раклици, Каракоч, Докузак, Курудере, Маглаик, Велика и др. Среща се и с местните войводи Георги Кондолов, Тодор Шишманов и др. Обхожда и района на Бунархисар, където инспектира и дава указания на Бунархисарския революционен комитет с председател Христо Настев, а в самия град Бунархисар той престоява при-

дружен от Лазо Лазов цяла седмица също по организационни въпроси. Няма да се спирам тук на по-ранните обиколки на Гоце Делчев в Одринска Тракия през 1896 и 1898 г. все със задачи по изграждане структурата и на революционната организация в Одринско, както и връзките му с дейците от Западна Тракия – Ахъчелебийско (Смолянско) и Гюмюрджинско. Така постъпват и революционни дейци, които са синове на Тракия, а работят по народното дело и в Македония. Достатъчно е само името на Михаил Герджиков. За членския състав на революционната организация ще се позова на чл. 1 от устава ѝ, който гласи: „Член на БМОРК може да бъде всеки българин без разлика на пола, който не е компрометиран с нищо нечестно и безхарактерно пред обществото и който обещава да бъде с нещо полезен на революционното освободително дело.“, а за задачите на революционните комитети там е казано: „да събуждат съзнанието за защита у българското население“ и по-нататък – „да подготвят и подигнат едно повсеместно въстание“.

3. Учасниците

В позива на организацията до борецото се население в Македония и Одринско се казва: „Ние взимаме оръжие срещу тираниите и безчеловечието, ние ратуваме в името на свободата и човешчината. Нашето дело стои по-високо от всякакви национални и племенни различия. **Като нас българите страдат и власи и гърци, страдат и самите турски селяни.**“ Казано е „като нас българите“, не се казва „като нас македонците“. Ясно е посочено, кои са другите народности: власи, гърци и турци. Няма сред тях „македонци“, защото македонските българи, както и тракийските българи по това време като едноплеменни братя са взели оръжието и са въстали като българи за освобождение от османската власт и за съединяване с братята от свободната българска държава.

В интерес на истината, колкото и да се поддаваме на изкушението да покажем колко широко скроени са били ръководните сили на организацията и на въстанието, които споделяйки своите интернационални възгледи за братска любов между народите, нещо наистина прогресивно и добро, на практика, във въстанието от 1903 г. случайте, когато в Одринска Тракия представители на други балкански народи са се включвали активно, са единични, а не масова практика и фактически те не са оказали никакво влияние върху него, нито са променили българския му характер. То си остава българско въстание, както се пее и

в странжанската народна песен „Българе глава дигнали, българе и комиткето.“ Познавачите на странджанския фолклор могат да посочат десетки народни песни, в които българите заклеват съседите си гърци за предателствата и сътрудничеството с турските власти по време на въстанието. Съчувствие и подкрепа към национално-освободителните борби българите в Одринско срещат само от турски говорещите православни гагаузите, които са българи по произход и по съзнание и от арменците. Подобно е положението и в Македония, където подкрепата на организацията и съпричастно откъм въстанието проявяват на места власите, които, нито са толкова много, нито толкова често случаи, за да променят българската народностна характеристика на въстанието. Отделни случаи могат да се посочат и сред албанците в най-западните крайнини на Македония, но те са също така твърде ограничени и се проявяват в един по-късен период. Казвам всичко това, не за да омаловажа, отрека или пренебрегна незаслужено нечие участие на съседите в българското национално освободително движение, но не мисля, че от конюнктурни съображения следва да продължаваме да не казваме цялата истина, а сама тази, което звучи приемлива за външните ни наблюдатели, от което съседите ни доста се възползваха много десетилетия наред и продължават да го правят, дори с нов още по-голям ентусиазъм, убедени, че е дошло отново тяхното време, забравяйки за непризнатите още техни грехове спрямо нашия народ.

4. Езикът.

Всички документи в ВМОРО, протоколи от заседания, конгресни решения, възвания към населението, Окръжни, цялата кореспонденция се води на български и то на български книжовен език. Заповедите и командите във въоръжените сили на въстанието до организационните и местните чети са също само на български език, а също и комуникацията с населението.

5. Целта

В началото споменахме, че заимстването от програмата на БРЦК върви и по линия на целите на двете организации. Член 1 на БРЦК гласи: „БРЦК има за цел да освободи България чрез революция, морална и с оръжие“. Сега нека да видим как е формулирана целта на ВМОРО. В устава на БМОРК (първото име на ВМОРО) член 1, на глава 1 се казва: „Целта на БМОРК е придобиване на пълна политическа автономия на Македония и Одринско“, а в чл. 2-ри: За постигането на тази цел те (комитетите) са

дължни да събуждат съзнанието за самозащита у българското население в казаните в първи член области (т.е. в Македония и Одринско), да разпространяват между него революционни идеи чрез печата или устно и да подготвят и повдигнат **едно повсеместно въстание**.“

Освободителното движение в Македония и Одринско по време на подготовката и провеждането на Илинденско-Преображенското въстание заявява пред света, че неговата цел е да се гарантират правата на немюсюлманското население в Европейската част на Турция, нещо, което е фиксирано и в Берлинския договор, чрез даване на автономия на останалите под османска власт българи. Дейците на движението съзнават много добре, че само така, с отделяне от османската империя ще могат да бъдат гарантирани националните права на българите, които са мнозинство от населението в тези две области – Македония и Одринско. Те съзнават, че само така могат да разчитат на международна подкрепа и на международно признание в случай на успех. От освободителната Руско-турска война и Берлинския конгрес до Илинденско-Преображенското въстание бяха изминали малко повече от две десетилетия, международната обстановка по отношение на геополитическите интереси на великите сили по т.н. Източен въпрос не бяха се променили, нито балканските съседи на България: Гърция, Сърбия и Румъния си бяха изгубили апетита към придобиване на български земи. Автономия на Македония и Одринско, но политическа обособена територия, в която живеят свободни българи, като втора българска държава, населението на която само ще решава след това как ще продължи политическото си развитие напред – самостоятелно или обединено с България, както бе сторено с предишната автономна област, наречена официално Източна Румелия, но назовавана от всички българи Южна България. Важно беше да се отхвърли османската деспотична власт, да се даде политическа автономия и свобода на народа, той сам да решава своята съдба. Това бе и допустимото, което българите в Македония и Одринско можеха да поставят него време пред европейската дипломатия като искане за справедливо решаване на техния въпрос. И тази тактика бе най-разумната и единствената възможна, на която те можеха да разчитат. И ако тя беше постигната, нямаше никакво съмнение за тържеството на българската идея, за която в Македония и Одринско вече бе изградена материалната и духовна база –

цветущи български села с компактно българско население, жизнени духовни, културни и просветни институти като училища и читалища, създадени на място и подкрепяни от свободната българска държава чрез Българската екзархия. Затова и дейците на организацията дават още един знак към тези от които чакат подкрепа в решаването на своя национален въпрос – гаранция за правата и свободите на всички останали народности, макар и малцинство спрямо българите, които ще живеят в тази автономия. С тази мисъл по инициатива на Гоце Делчев се внася поправка в устава на организацията, която вече гласи: „ВМОРО си поставя за цел да извоюва чрез революция пълна политическа автономия на Македония и Одринско като сплоти всички недоволни елементи в двете области, без разлика на народност“. Не са ли това и заветите на Левски – в свободната българска държава всички народности да имат равни права.“

В революционното движение все по-често започват да се появяват определения като „одринец“ и „македонец“, но не като етнопроективни термини, а като географско указание за жител на едната и другата област – българин от Македония или македонски българи и българин от Одринско или тракийски българин. Тези принципи и планове за политическа автономия са в сферата на теоретическите и тактическите разработки, които се обсъждат на високо ниво. Народът, който взема оръжието и въстава, той не разсъждава обикновено върху това. Неговото решение е по-просто – въстание и присъединяване към България. Затова и първото нещо което вършат въстаналите българи в Одринско, в Източна и в Западна Тракия е да премахнат турските гранични постове в Странджа и в Родопите и да подготвят навлизането на българските войска и администрация, което ние знаем защо и поради какви причини не е станало и не е могло да стане.

6. Къде бяга разореното население след потушаването на въстанието

Може да се е почувствал покрусен, преживял разгром, пожари и страдания народът и в трагедията си даде още едно доказателство за българският характер на Илинденско-Преображенското въстание – поточите бежански кървани и отчаяните единични оцелели от кланетата и пожарите и от Македония и от Одринско търсеха спасение като бежанци в майка България.

Този доклад бе изнесен на научната конференция на Петрова мива на 18 август т.г.

ВОЕННОПОЛИТИЧЕСКА СТРАТЕГИЯ НА ИЛИНДЕНСКО-ПРЕОБРАЖЕНСКОТО ВЪСТАНИЕ

ПРОФ. Д.И.Н.
СВЕТЛОЗАОР ЕЛДЪРОВ

Продължава от брой 17, стр. 3

Въстанието, разглеждано от ръководителите на ВМОРО и техните военни съветници от офицерските братства и Върховния комитет като активни партизански действия на чети и отряди, опериращи далеч от населените места, има за цел да осигури достатъчно дълго време за осъществяване на политическата стратегия – такова драстично изостряне на Македонския въпрос, което първо да разобличи и провали геноцидния план на Високата порта, и второ да гарантира намесата на великите сили в полза на разширяване на предвидените в чл. 23 на Берлинския договор реформи до степен на политическа автономия.

Ръководителите на въстанието правят всичко възможно да предпазят невъоръженото население от отмъщението и репресиите на турската войска. Този въпрос, определен като „един от най-трудните“, е разглеждан в шест отделни точки в заключителната част на „Общия план и цел на въстанието“. Самите му автори оценяват препоръчаните

мерки „не като нещо добро, а като по-малко зло“. Те са наясно, че жертвите от страна на невъоръженото население са неизбежната цена, която трябва да се плати в името на свободата.

В Илинденско-Преображенското въстание загиват 4 694 души от страна на невъоръженото население. Това наистина са непрежалими свидни жертви за техните семейства и за цялата българска общност, но все пак са несъизмерими с жертвите на арменците, изчислявани с десетки и стотици хиляди. В края на XIX в., когато арменците правят първите си опити за въоръжена съпротива, но не на основата на масова организация, а главно чрез изолирани терористични действия, турската армия и кюрдските военизирани отряди избиват над 300 000 души.

Вместо да чакат да гибият и унищожават поотделно, през 1903 г. ръководителите на ВМОРО респектират турските власти с повсеместно и масово въстание, което трае от 20 юли до края на октомври. В Илинденско-Преображенската епопея противостоят 26 000 български въстаници срещу 350 000 османска армия. Съотношението е чудовищно – 1 към 13. Въпреки това,

по сведения на Мемоара на Вътрешната организация от 1904 г., жертвите на въстаническата армия в убити и ранен са 994, а на турската войска 5 328, или пет пъти и половина по-големи. По секретни турски сведения, предназначени за вътрешни нужди, но станали достояние на българското военно разузнаване, през трите месеца на въстанието броят на убитите турски военноръженици се доближава до 6 000 души. За същия период и по същите причини над 5 000 войници са станали негодни (осакатени) и вследствие на това са уволнени завинаги от военна служба. Към тях трябва да се прибавят леко ранените, чийто брой е още по-голям, както и отклоненията от военна служба, които стигат до 18-20 на 1000. Още по-голямо е дезертьорството в частите, рекрутирани от албанци, в които стига до 40-60 на 1000. Рязкото повишаване на умишлените отклонения от военна служба свидетелства за респекта, вдъхнат от въстаническата армия на турските войници.

Общо през Илинденско-Преображенското въстание турската армия дава загуби в жива сила близо три пъти по-големи от тези в Гръцко-турската (Тесалийската)

война от 1897 г. Това категорично доказва, че въстанието не завършва с поражение, не е безсмислена хекатомба и жертвите не падат напразно. Наистина, всеки човешки живот е ценен и сам по себе си трябва да се разглежда не като статистическа единица, а като тежка и безвъзвратна загуба за личността, семейството и общността. Но тъкмо затова трагичната съдба на близо шестте хиляди загинали българи в Македония и Одринска Тракия през 1903 г. се осмисля в съдбата на националната общност – с цената на техния живот е прекъснат и разобличен геноцидния план на Високата порта. Илинденско-Преображенското въстание спаси македонските и тракийските българи от геноцид и запази културно-националното дело на Българската екзархия. Тази кауза заслужава своите жертви!

Що се отнася до щетите, претърпени по време на въстанието, трябва добре да се знае, че те са възстановени само за няколко години. Въпреки трудностите, Българската екзархия успява да изправи църковно-училищното дело на крака. По силата на амнистията, наложена на Високата порта от турско-българското споразумение

от 26 март 1904 г., от затворите и заточенията са освободени 1 640 българи. Броят на учителите, възползвали се от политическата амнистия, възлиза на около 200 души. Въпреки създаваните от турските власти всевъзможни пречки, повечето от тях успяват да се върнат на старите или да получат нови назначения. По сходен начин е решен и проблемът със свещениците. Получават право да се върнат по родните си места и бежанците и голяма част от тях се възползват от него. Само за първите пет години след въстанието субсидията на българската държава за Екзархията се удвоява – от 49 000 златни турски лири през учебната 1902–1903 г., на 83 374 през учебната 1907–1908 г. Мобилизира своите морални и материални сили и българското население в Македония и Одринска Тракия. Така още през 1907 г. Екзархията успява да възстанови училищното дело в предишните му статистически размери.

Илинденско-Преображенското въстание показва на Османската империя потенциала на българските освободителни организации и респектира турската войска. Високата порта разбира, че има пред себе си

не изолирани терористични ядки и безпомощна неорганизирана маса, а цял един народ, обладаван от воля за борба и предан на своите организации и лидери. Още по-многозначително, респектиращо и смразяващо за нея е присъствието на десетки български офицери, които всъщност превръщат въстаналия народ във въстаническа армия. От януари до октомври на територията на Македония и Одринско по различно време пребивават един генерал и 47 офицери от Българската армия със звание от подпоручик до полковник, които участват в подготовката на въстаническата армия и управлението на бойните действия. След 1903 г. вече не само Високата порта, но и последният турски аскер сигурно е потръпвал от ужас при мисълта, че някога може да се окаже лице в лице с вдъхновяващия образец на въстаническата епопея – редовната българска армия. Най-вече по тази причина, а не заради някакво съобразяване с европейското обществено мнение и с твърде въздържаната реакция на великите сили Османската империя не се осмелява да приложи срещу македонските и тракийските българи „арменския модел“ на организиран и целенасочен геноцид. Въплъщение на добре премислена военнополитическа стратегия, Илинденско-Преображенското въстание има своето заслужено място в българската история и заслужава да се чества и прославя не като поражение, а като национален подвиг.

Този доклад бе прочетен на научната конференция в Петрова нива на 18 август т.г.

ИВАНКА МЕЧЕВА

Продължава от брой 17, стр. 6

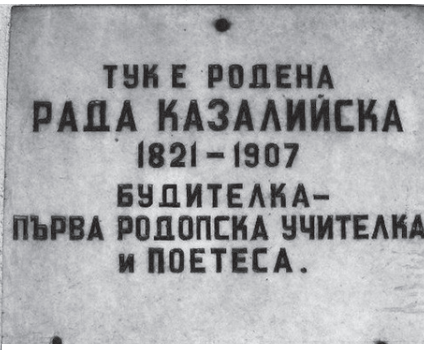
При започване на въстанието знамето е връчено на Паспаловската чета на Георги Кондолов. Една от жените, участвала при ушиване на знамето на Малкотърновската чета е Дона Николова, братовчетка на Жеко Джелебов, четник. Тота Дончева извезва знамето на Родопски революционен район, Стана Велева и Жека Кефилска – знамето на революционна чета (по сведения от 1934 г. знамето, извезано от тях се е пазело в с. Карлуково/Славейно/, заедно с архива на Пейо Шишманов) В Лозенград знамето се шие също от учителки. За това подробно е писала Галънска.

Въстанието започва с огромен подем и надежда. Знаем как приключва този всенароден подем. Въстанието е потушено. И тогава започва трагедията. Нова, тъжна и страшна страница в съдбата на тракийката. Няма по-силни думи от тези на свидетелите. Какво си спомня Георги Х. Атанасов, четник при войводата Лазо Лазов: „Тъжна картина се представи вред очите ни – картина, която трудно може да се опише и нарисува. Само онзи може да си я представи, който е преживял мъките и страданията на прогонения с огън и меч бежанец. Майки с кърмачета на ръце и с невръстни братчета и сестри около тях с изпокъсани дрехи, изподрани и изранени нозе, гледаха тъжно и проливаха

горчиви сълзи над своето черно тегло. От три дни хляб не бяха яли и нямаше откъде да се намери. Били всички по харманите, когато им казали да бягат, че ще ги изколят... Избягали с голи души, без да се облекат и обуят. Изпокрили се из горите и оттук наблюдавали края на селото си.“ Само за един месец на пристанището във Варна са пристигнали над 2500 души, които са могли да си позволят такова пътуване. Другите – пеша десетки километри. Тъжна и тежка съдба на тракийката – първо да оцелее, заедно с децата си и да пристигне в България. Тук не е била посрещната като героиня. От моята баба помня, че много дълго, дори след 1944 г. е чувала „Голтаци“. Тук тракийката трябва да се бори ежеминутно за оцеляване, да успее да създаде дом отново, на чуждо място.

Каква е съдбата на някои от жените, за които стана дума в изложението. Тота Дончева се омъжва за един от ръководителите на въстанието в Западна Тракия – Вълчо Антонов и семейството остава да живее в родния град на Антонов – Стара Загора. Милка Атанасова – ушила знамето на Паспаловата чета – с много трудности

пеша, полужива успява да стигне до България, работи като учителка и умира през 1948 г. в Карнобат. Рада Казалийска умира през 14.12.1907 г. в Асеновград. Днес на нейно име се провежда Национален литературен конкурс, който има вече 5 издания. Мария Тенишева, Странджанската баба Тонка, Баба Тенишка, до сетните си дни

Паметната плоча на Рада Казалийска в Смолян

живее в Бургас. Баба Руса Чорбаджиева, която е живяла богато, и е давала всичко за народното дело – по спомени от 1929 г. „тази идеална бабичка живее в с. Махмури, Харманлийско, самотна изоставена в мизерия и с изтерзана душа от сполетените от народа нещастия“. Баба Кера Михайлова, ятачката,

пренесла знамето на Паспаловата чета – в края на двадесетте години е прислужница в църква „Св.Архангел Михаил“ във Варна. Баба Руса Попгеоргиева бяга към България с петте си деца, едното на година и половина. Можем да се представим как го е носила на ръце, как му е запушвала устата да не се чуе. Семейството се установява в с. Бата Поморийско. Поп Георги умира през 1910 г. и тя сама, вдовица до края на живота си отглежда децата се. Живее до сто години. Всички тези жени са неизвестни на обществото след идването си в България. Лошото е, че те са неизвестни за обществеността на България и днес. Ако тези жени могат да видят своите nasledници са едни от най-почитаните и известни хора в България. Едва ли са си мечтали техен потомък да е президент на България, да има учени – професори и академици, световно известни певци и артисти. В заключение искам да кажа само едно: Това са наистина необикновени жени и ние сме в огромен дълг към тях. Те са забравени от българската общественост, неизвестни, непознати признани в българската исто-

рия, което заслужават. Ние имаме дълга да ги направим известни. При започване на въстанието знамето е връчено на Паспаловската чета на Георги Кондолов. Една от жените, участвала при ушиване на знамето на Малкотърновската чета е Дона Николова, братовчетка на Жеко Джелебов, четник. Тота Дончева извезва знамето на Родопски революционен район, Стана Велева и Жека Кефилска – знамето на революционна чета (по сведения от 1934 г. знамето, извезано от тях се е пазело в с. Карлуково/Славейно/, заедно с архива на Пейо Шишманов) В Лозенград знамето се шие също от учителки. За това подробно е писала Галънска. Въстанието започва с огромен подем и надежда. Знаем как приключва този всенароден подем. Въстанието е потушено. И тогава започва трагедията. Нова, тъжна и страшна страница в съдбата на тракийката. Няма по-силни думи от тези на свидетелите. Какво си спомня Георги Х. Атанасов, четник при войводата Лазо Лазов: „Тъжна картина се представи вред очите ни – картина, която трудно може да се опише и нарисува. Само онзи може да си я представи, който е преживял мъките и страданията на прогонения с огън и меч бежанец.

УЧАСТИЕТО НА ЖЕНАТА ТРАКИЙКА В ИЛИНДЕНСКО-ПРЕОБРАЖЕНСКОТО ВЪСТАНИЕ

ВЪЛНУВАЩО ЧЕСТВАНЕ В СЕЛО ГЕНЕРАЛ ИНЗОВО

КАЛИНКА МИТРЕВА

Жителите на с. Генерал Инзово изразиха своата признателност и преклонението пред героите от Илинденско-Преображенското въстание преди 115 години. Въстанието, което показва волята на поробеното население от Тракия и Македония за свобода и национална независимост.

Пред паметника на тракийските бежанци в с. Генерал Инзово е оживено. Развяват се знамената на тракийското дружество, на община „Тунджа“, националният трибагренник и на Европейския съюз. Звучи тържествена музика. Празнично облечени хора, деца, гости, с цветя в ръце, изпълват парка, където се издига внушителният белокаменен обелиск.

Водещата на тържественото честване е Маринка Василева, която е и председател на Инзовското тракийско

дружество и член на Върховния комитет на СТДБ. Като приветства присъстващите и благодари на гостите, които уважиха тържеството – заместник кметовете на община „Тунджа“ Станчо Ставрев и Георги Чалъков, Михаил Вълв – зам.председател на СТДБ и председател на тракийското дружество в Ямбол, Галин Пантелеев – кмет на с. Генерал Инзово.

Станчо Ставрев и Галин Пантелеев приветстваха присъстващите и подчертаха, че тракийската идея в с. Генерал Инзово е жива и има традиция, която

се предава от поколение на поколение! Г-н Вълв прочете поздравителен адрес от СТДБ. Поднесоха се много венци и цветя от гостите, кметството, тракийското дружество, клуба на пенсионера, от местните партийни структури и от гражданите, дошли да почетат този вълнуващ празник.

В художествената програма, която бе много богата и разнообразна, взеха участие фолклорна група „Тракийски напеви“ с ръководител Маринка Василева, вокална група „Ретро акбунарки“ с ръководител Елка

Ангелова, танцова детска формация „Акбунарчета“ с ръководители Жечка Петрова и Янка Лилова при НЧ „Н.Й.Вапцаров“ и индивидуалните изпълнители Радка Караникова, Пенка Стоянова и петгодишната Ванеса Александрова Кючукова. Всички те са носители на отличия от фолклорни конкурси и прегледи на художествената самодейност.

По повод 85-ата годишнина на Тракийския женски съюз заместник председателят на СТДБ Михаил Вълв удостои с награди жените, работели и работещи за тракийската кауза: с плакети и дипломи бяха удостоени фолклорната група „Тракийски напеви“ – село Генерал Инзово, ръководителката на групата Маринка Василева; Радка Караникова – изпълнителка на автентични тракийски народни песни и Каля Димитрова – пазителка на тракийските традиции и обичаи.

Тържеството завърши с общо хоро под звуците на песента „Петко льо, капитанине“.

ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА СТДБ УЧАСТВАХА В ТЪРЖЕСТВАТА ЗА ДЕНЯ НА СОФИЯ

На 17 септември столичният град чества своя празник – Ден на София и на Светите великомъченици София, Ввря, Надежда и Любов.

Пред храма „Св. София“ беше отслужен тържествен водосвет от београдският епископ Поликарп – викарий на Негово Светейшество и с молитвеното присъствие на Негово Преосвещенство мелнишкият епископ Герасим – главен секретар на Светия Синод.

По време на церемонията бе издигнато знамето на София. На церемонията присъстваха Йорданка Фандъкова – кмет на София, заместник-председателят на Народното събрание Явор Нотев, председателят на Столичния общински съвет Елен Герджиков, заместник-министърът на отбраната ген. Атанас Запрянов, депутати, дипломати, общински съветници, заместник-кметове на София, кметове на райони, Красимир Преманов – председател на Съюза на тракийските дружества в България, Краснодар Беломорски – зам. председател на ЦР на СТДБ, граждани и гости на столицата.

Покана за НС на ТМСБ

Съпредседателите на Тракийски младежки съюз в България при Съюза на тракийските дружества в България свикват Национален съвет на Тракийски младежки съюз в България на 3 ноември (събота) 2018 г., от 11:00 часа в гр. Стара Загора, ул. „Ген. Столетов“ № 30 (до седалището на Тракийско дружество „Одринска епопея“ – Стара Загора) при следния

ДНЕВЕН РЕД:

1. Приемане на нови членове.
2. Отчет на Тракийски младежки съюз в България при Съюза на тракийските дружества в България за периода от 25.11.2017 г., – 03.11.2018 г. Докладва: Ц. Атанасов.
3. Отчет на дружествата по места.
4. Приемане на план-програма на Тракийски младежки съюз в България при Съюза на тракийските дружества в България за 2019 г.
5. Приемане на финансова рамка на мероприятията по-повод на 95 години от създаването на Тракийски младежки съюз в България при Съюза на тракийските дружества в България.
6. Провеждане на Националния тракийски младежки събор „Илиева нива“.
7. Разни.

Честито!

Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България и редакционната колегия на вестник „Тракия“ честитят на рождениците на Съюза:

Анка Атанасова – Свиленград..... 1 октомври 1947 г.

Каля Кирчева – София 5 октомври 1925 г.

ген. Тодор Бояджиев – София .. 10 октомври 1939 г.

Чавдар Георгиев – София 18 октомври 1955 г.

Соня Ангелова – София..... 20 октомври 1952 г.

ПРАЗНИК НА УЧИТЕЛЯ В КАРНОБАТ

Броени дни преди началото на новата учебна година тракийско дружество „Капитан Петко войвода“ организира събиране за учителите – тракийци и преподаватели, приятели на организацията. Традицията за този тип мероприятия бе поставена преди няколко години. Събитието бе уважено от съпредседателите на Тракийски женски съюз Иванка Мечева – Колева и Елена Мурджева. Водени

от председателката на дружеството Милка Спасова гостите, заедно с група учители посетиха СУ „Христо Ботев“. Там те разгледаха обновената материална база и въведените иновативни технологии в процеса на обучение. Срещата продължи в Клуб №2, където присъстващите бяха приветствани от г-жа Спасова. И тази година тя бе подготвила подарък и цветя за учителите. Всички бяха посрещнати с пита с хляб и сол, поднесена от Гичка Петкова,

която бе облечена в тракийски сукман. Особено вълнуващ бе моментът, когато ученици от СУ „Св. св. Кирил и Методий“ с класен ръководител г-жа Червенкова поздравиха всички със стихове за училището и учителя. С думи към присъстващите, от името на Тракийски женски съюз, се обърна г-жа Мечева, която подчерта, че учителската професия е една от най-важните, защото бъдещето на

подрастащото поколение зависи именно от учителя. „Няма бивши учители“, каза тя и пожела на всички здраве, сили и успешна Нова учебна година. Тя призова да се говори за Тракия, да се напомня за историческите събития от 1913 г., да се пазят спомените за тракийците, устоявали каузата на цяла една общност. Г-жа Мечева разказа за идеята, по повод 85 години на тракийската женска организация да се издирят сведения за смелите жени – тракийки, да се даде гласност на техните дела, да бъдат извадени от пълното забвение.

Поздрав отпрати и председателят на земеделската кооперация в с. Невестино Теньо Георгиев, който е член на дружеството. Със зам.-директора на Професионалната гимназия Аспарух Иванов те бяха гости на срещата. Тя продължи емоционално, в спомени и разкази за училището и българското образование.

ПОДВИГЪТ НА ТРАКИЙЦИ НЯМА ЗАБРАВА

Стоя Янчева, председател на Пенсионерски клуб в Бургас, ни пише: „Тук в лъките на Зелениковска река край Аланкайряк (Ясна поляна) на 2 септември 1903 г. рано сутринта младият секретар (едва 20 годишен) от четата на Георги Кондолов Паскал Иванов загива при нелепи

обстоятелства. Скръбта на четниците и бежанците е голяма, отнасят го на платнище близо до селото, край пътя до Аязмото. Мястото на гроба не е избрано случайно – край пътя, за да може всеки да го прилее и остави цветя и близо до Аязмото – на свято място, каквото заслужава

борецът за свобода! И днес на тази дата ние, техните потомци сме тук – под сенките на странджанската гора, в лъките на Зелениковската река, до гроба на комитата, за да сведем чела пред подвига на героите. Благодарим ви, приятели – наследници на тракийски родове за

присъствието ви тук в Ясна поляна! И ако трябва да говорим за родолюбие необходими са дела, а не думи! Сърдечно благодарим на организаторите на това събитие – Костадин Михайлов, Златка Ставрева, членове на Пенсионерския клуб в Бургас, на приятелите от Ясна поляна, Бродилово, Костенец, Св. Влас и др.

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А, тел.: 02/987 48 96 Печат: НЮЗПРИНТ ЕООД

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Върховният комитет

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, Иван ГАЙДАРОВ -зам. гл. редактор, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Елена АЛЕКОВА, Никола ИНДЖОВ и Хубен СТЕФАНОВ; Главен редактор: Тодор КОРУЕВ e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

КОРЕСПОНДЕНТИ: Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) – 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) – 02/412 12 36, 0886 746 044; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) – 044/62 48 53; Анета Георгиева (Хасково) – 0894 044 420; Веска Ламбова (Шумен) – 0877 71 85 03; Мария ИВАНОВА (Ямбол) – 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG
Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

ВЕНЦИСЛАВ СТАЙКОВ

Аз съм винаги гладен за приключения и се „прехранвам с тях“. Сигурен съм, че желанието ми да откривам и намирам неща е много силно и може да се осъществи по най-добрия и неочакван начин. Това ме прави щастлив.

Тази „прелюдия“ към новите ми пътешествия не е случайна. Защото това, което ми се случи ме накара да се замисля по този начин.

Лято е. Намираме се в района на с. Долно Черковище, Хасковска област. Собственикът на хотелски комплекс „Арда“ ни кани да бъдем заедно на преход по реката Узун дере (Дългата река). Там ще търсим скални трапецовидни ниши и много други интересни неща по почти пресъхналото дере. И полускъпоценни камъни. Пълно е с тях в Източните Родопи. Както е пълно и с приятели, които можеш да срещнеш изкачвайки се към някоя древна скала. Скали и хора – всичко е в една прекрасна симбиоза, от която се ражда любовта към родния край. Тръгваме по дерето, което се извива като някаква връв, която сякаш великан е усуквал между пръстите си. Скали от двете страни на реката и мътени камъни, в които можеш да си счупиш мислите. Камъни, мътени от речни чудовища и създадени от нимфи. Странни, причудливи и изваяни от природата така, че да се говорят и до ден днешен легенди за древни създания. Попадаме на много интересни скални изсичания, направени от природата и дооформени от хората. Всичко по тези места е значимо. Сякаш сме в джунгла, в която трудно си пробиваме път. Достигаме до места, които са зашеметяващи, недокоснати от човешка ръка. Казвам си – о, Господи, запази тази девственост, давай ѝ винаги тази красота

Да се изкачиш на дъното на море

Когато човек силно желае нещо, цялата Вселена му съдейства.

Паулу Коелю („Алхимикът“)

и нека само призваните да я виждат. Големи, но плитки пещери, подхвърлени камъни от великани, попаднали наред реката и птици, много птици, които се стрелкат изплашени от нашето присъствие и други, които спят в пукнатините на скалите.

Вървим по насрещното течение на реката и почти стигаме до началото ѝ. Няма и помен от скални ниши. Високи скали се извисяват от двете страни, но освен странни пазители нищо друго не откриваме.

Връщаме се преди залез слънце, разочаровани, че не сме открили това, за което сме тръгнали – трапецовидни ниши. И малко преди края от една полянка в края на нашето приключение зърваме скала от другата страна на реката, на която личат най-малко три ниши. Храстите са огромни, умората също. И решаваме да достигнем до нея, когато това е възможно. За сметка на това на другия ден компенсираме с поход отново в този район. Близко до село Поточница попадаме на два много добре изсечени скални гроба и на овален олтар, който много

прилича на ша-рапана. Все пак непосредствена му близост до гробовете ни кара да се съмняваме, че скалата е била използвана като шарапана или за промиване на руда. Осем месеца след това наше приключение ние сме отново срещу течението на Узун дере (Дългата река). Сега сме „въоръжени“ със специални ножици за рязане на храсти. Нашият приятел Юмер се е подготвил отвсякъде. Аз също съм си купил лозарска ножица и брадвичка. Правим просека към скалата, която бяхме набелязали миналата година. След полови час я достигаме. Още от долу виждаме, че скалата е силно ерозирана. По нея има много пукнатини и имаме чувството, че тя всеки момент ще се разпадне. Този „всеки момент“ може да е в рамките на още сто години, но отблизо се вижда, че тази скала няма как да издържи на времето. Скал-

ните ниши са почти напълно ерозирали. На за сметка на тях са се запазили характерни каменни стъпала, които доказват, че тук е имало живот и някой се е изкачвал по тях за да достигне върха на скалата. От нея има прекрасна визуална връзка към двете светилища – Хамбар скала и Лъвската скала (Аул кая, както я наричат местните). На по-малко от сто метра, на нивото на скалата намираме отвора на пещера, дълбока около десет-петнайсет метра. Местните я наричат Зандана. Разправят, че в миналото тя е служела като затвор. Снимам с фотоапарата вътрешността

ѝ, а прилепи се стрелкат на дъното. Светкавицата осветява добре изсечен коридор, който продължава незначително къде под земята. Местни хора, които са влизали в нея говорят за коридори, които се разклоняват навътре и продължават сто-двеста метра като завършват чак до поречието на река Арда. Кой е изсичал тези коридори можем само да гадаем. Но факт е, че те се намират под светилището Скалните кошери (Кован кая).

Последната ни част от прехода завършва в землището на Долно Черковище. Искаме да намерим характерни бели скали, които приличат на двама младоженци,

полегнали край една пътека. Откриваме ги. Те са на две крачки от хълма Калето. На този връх е имало крепост. Част от крепостните стени все още си личат. Вулканичната дейност и характерното изветряне са направили причудливи форми. Снимаме скали с формата на гъби. Има и други интересни фигури. Попадаме и на скални помещения, съвсем добре оформени. Може би, мястото под хълма е било заселено преди хилядолетия. Юмер намира вкаменели миди и камък, в който се е запазило дърво. Всичко това показва, че мястото преди милиони години е било дъно на море. (в. „Нов живот“)